

प्राथमिक शिक्षा अधिगम स्तर मूल्यांकन 2018
(संस्कृत शिक्षा विद्यालयों हेतु)

कक्षा— 5

विषय— संस्कृत

समय— 2:30 घंटे

पूर्णांक— 80 अंक

नामांक (अंको में).....

दिनांक .....

नामांक (शब्दों में).....

वार .....

विद्यार्थी हेतु सामान्य निर्देशः—

1. सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2. सर्वप्रथम अपने नामांक, दिनांक आदि की पूर्तियाँ करें।
3. प्रत्येक प्रश्न निर्धारित अधिगम क्षेत्र के अनुसार है।
4. प्रत्येक प्रश्न का उत्तर प्रश्न-पत्र में दिये गये निर्धारित स्थान पर ही लिखें।
5. सभी प्रश्नों के अंक उनके सामने अंकित हैं।

वीक्षक के हस्ताक्षर

Signature of Invigilator

ग्रेड सूची Grade List

दक्षताएँ (अधिगम क्षेत्र) Competencies/Learning Area	अंकभार Marks	प्राप्तांक Marks Obtained	प्राप्त ग्रेड Grade Awarded
पढ़ना, पढ़कर समझना और लिखना (गद्य)	24		
पढ़ना, पढ़कर समझना और लिखना (पद्य)	18		
व्यावहारिक व्याकरण	31		
सृजनात्मक अभिव्यक्ति	7		
कुल योग	80		

परीक्षक के हस्ताक्षर

Signature of Examiner

P.T.O.

निर्देश:- उचित उत्तरस्य क्रमाक्षरं कोष्ठके लिखतु:-

प्र.1 रामायणम् महाकाव्यस्य रचयिता अस्ति-

- (अ) वाल्मीकिः (ब) वेदव्यास (स) कालिदासः (द) माघः ( ) 1

प्र.2 हिमालयः भारतस्य भागे स्थितः अस्ति:-

- (अ) दक्षिण भागे (ब) उत्तर भागे (स) पूर्व भागे (द) पश्चिम भागे ( ) 1

प्र.3 सूर्योदये कूजन्ति-

- (अ) खगाः (ब) मनुष्याः (स) पशवः (द) वानराः ( ) 1

प्र.4 सुमेलनं कुर्वन्तु-

(क) एतस्यां भारत भूम्यां	(अ) सुप्रसिद्धाः वीराः आसन् ।
(ख) उत्तरदिशि हिमालयः	(ब) चरणौ प्रक्षालयति ।
(ग) दक्षिणादिशि सागरः	(स) सुरक्षा- भित्तिरूपेण स्थितः अस्ति ।
(घ) महाभारतकाले पाण्डवाः	(द) अनेके वीराः अभवन् ।

प्र.5 अधोलिखित प्रश्नानां उत्तराणि निर्धारित स्थाने लिखन्तु-

4

- (क) हिमगिरेः काः प्रमुखाः नद्यः प्रभवन्ति ?

- (ख) महाराणाप्रतापस्य अश्वस्य नाम किम् आसीत् ?

- (ग) अस्माकं पवित्रतमा नदी का अस्ति ?

- (घ) सूर्यः कुत्र अस्तं भवति ?

प्र.6 सत्य कथनानां समक्षे 'आम्' इति असत्य कथनानां समक्षे न इति लिखतु-

4

(क) सूर्यः पूर्वदिशि उदेति ।	(.....)
(ख) प्रथमा-तिथौ दुर्गादेव्याः शैलपुत्री स्वरूपस्य पूजा भवति ।	(.....)
(ग) लतायाः शिरोवेदना न आसीत् ।	(.....)
(घ) माक्षिकाः रोगाणां कारणानि भवन्ति ।	(.....)

(अ) शिरोवेदना	विश्वप्रसिद्धम्
(ब) रूग्णा	प्रक्षालनं करोति
(स) प्रक्षालयति	मस्तक पीडा
(द) विश्वविश्रुतम्	रोगग्रस्ता

प्र.8 निम्नलिखित गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि लिखन्तु।

अस्माकं देशस्य नाम भारतवर्षम् अस्ति। भारतस्य उत्तरदिशायां प्रसिद्धः हिमालयपर्वतः स्थितः अस्ति। हिमस्य आधिक्यात् अस्य नाम हिमगिरिः अस्ति। एषः गिरिः सर्वेषां गिरीणाम् इन्द्रः – गिरीन्द्रः अर्थात् पर्वतराजः अस्ति। एतस्मात् गिरेः एव गङ्गा—यमुना— ब्रह्मपुत्रादयः नद्यः प्रभवन्ति। कश्मीरः, हिमाचल—प्रदेशः इत्यादयः प्रदेशाः हिमालये सन्ति।

(क) अस्माकं देशस्य नाम किम् अस्ति ?	1
.....	
(ख) कस्य आधिक्यात् अस्य नाम हिमगिरिः ?	1
.....	
(ग) एतस्मात् गिरेः एव काः नद्याः प्रभवन्ति ?	2
.....	
(घ) के प्रदेशाः हिमालये सन्ति ?	2
.....	
(ङ) गिरीन्द्रः अर्थात् ..... अस्ति।	1
.....	

निर्देश- उचित उत्तरस्य क्रमाक्षरं कोष्ठके लिखतु-

प्र.9 'सूक्तयः' इति पाठानुसारेण श्रीः प्रतिवसति-

(अ) अज्ञाने (ब) साहसे (स) तमे (द) नियमें ( ) 1

प्र.10 मञ्जुषात् उचित पदं चित्वा वाक्यपूर्तिं कुरुतः।

(मुक्ति, भुक्ति)

(क) .....साधकं मुक्तिसाधकं।

(ख) भुक्ति ..... साधकं भवतु भारतम्।

प्र.11 पाठ्य पुस्तकात् प्रश्न पत्रातिरिक्त दौ श्लोकौ लिखन्तु:-

5

(क) .....

(ख) .....

प्र.12 निम्न लिखित प्रश्नानां उत्तराणि रिक्त स्थाने लिखन्तु-

4

(क) वायु विहारं कुत्र करवाम् ?

(ख) कर्मसु कौशलं किम् अस्ति ?

(ग) कार्यकाले समुत्पन्ने कीदृशी विद्या कार्यं न करोति ?

(घ) किं यच्छाम ?

प्र.13 अधोलिखित श्लोकस्य हिन्दी भाषाया अर्थं लिखन्तु

6

अभिवादनशीलस्य, नित्यं वृद्धोपसेविनः।

चत्वारि तस्य वर्धन्ते, आयुर्विद्यायशोबलम्।।

अथवा

अयं निजः परोवेति, गणना लघुचेतसाम्।

उदारचरितानां, तु वसुधैव कुटुम्बकम् ।।

अर्थः— .....

.....

.....

व्यावहारिक व्याकरण अंक-31

निर्देशः— उचित उत्तरस्य क्रमाक्षरं कोष्ठके लिखन्तु—

प्र.14 माहेश्वरसूत्रेषु प्रथमं सूत्रम् अस्ति—

(अ) ऋ लृ क् (ब) अ इ उ ण् (स) ए ओ ङ् (द) ऐ औ च् ( ) 1

प्र.15 रिक्तस्थानानि पूरयन्तु— 4

(अ) अ इ .....ण्। (ब) ऐ ..... च्।
(स) क.....य्। (द) झ ..... ज्।

प्र.16 आकारांतस्त्रीलिङ्गशब्दान् अभिज्ञाय पृथक् कुर्वन्तु— 3

(बालिका, बालक, माता, राम, ललिता, वन)

.....

.....

प्र.17 अव्ययपदं चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयन्तु— 3

(एव, यदा, तर्हि, तु, यावत्, इतः)

(क) ..... सूर्योदय भवति तदा कमलानि विकसन्ति ।

(ख) भवती ..... जानाति ।

(ग) मम् स्वास्थ्यं ..... समीचीनं नास्ति ।

(घ) यदि औषधं न खादिष्यसि ..... ज्वरं तीव्रं भविष्यति ।

(ङ) ..... जलं न मिलति तावत् तृष्णा भवति ।

(च) रमा ..... विद्यालयं गच्छति ।

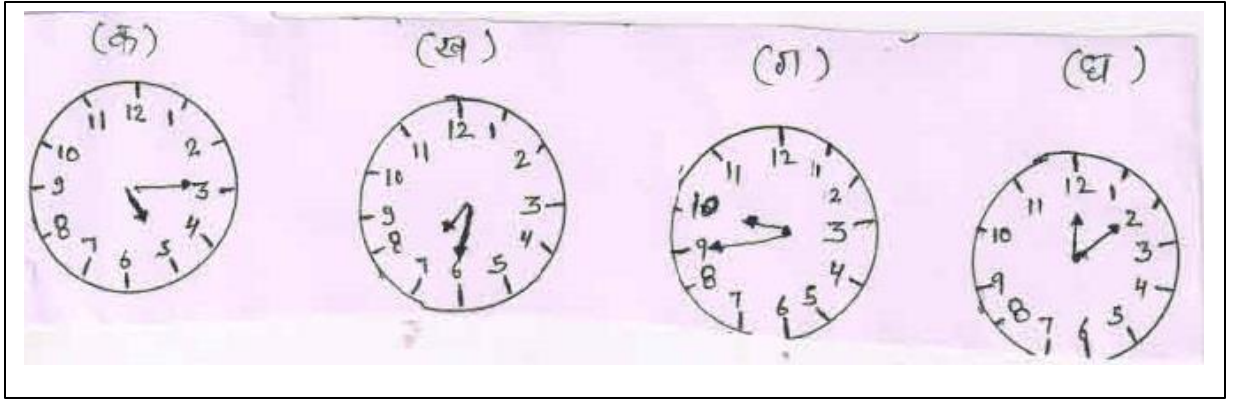
प्र.18 अधोलिखित संख्याशब्दान् अंकेषु लिखन्तु

5

- (क) नव .....
.....
(ख) षोडश .....
.....
(ग) एकोनविंशति: .....
.....
(घ) नवविंशति: .....
.....
(य) पंचविंशति: .....
.....

प्र.19 निम्नांकित चित्रं दृष्ट्वा समयं संस्कृत भाषायां लिखन्तु—

4

प्र.20 कोष्ठके प्रदत्त निर्देशानुसारेण रिक्त स्थानानि पूरयन्तु—

5

- (क) गंगा .....प्रभवति (हिमालयः, पु. पंचमी, एक व.)
(ख) शिष्यः ..... विद्यां प्राप्नोति। (गुरुः, पु. पंचमी एक व.)
(ग) ..... नमः। (शिव चतुर्थी वि. एक व.)
(घ) मकर ..... वसति। (जल— सप्तमी वि. एक व.)
(ङ) .....अभितः वृक्षाः सन्ति। (ग्राम द्वितीया एक व.)

प्र. 21 (क) विलोम पदानि योजयन्तु—

- (क) भयम् ..... ग्रहीतुम्
(ख) पवित्रता ..... अपवित्रता
(ग) दातुम् ..... निर्भयम्

(ख) अधोलिखितान् एक वचन शब्दान् बहुवचन शब्दैः सह मेलयन्तु

3

- (क) फलम् ..... फलै
(ख) फलेन ..... फलेभ्यः
(ग) फलाय ..... फलानि

प्र. 22 “बालिका-संरक्षणम्” अथवा “स्वच्छता- बोधः” पाठस्य सारांशं मातृभाषायां लिखन्तु- 7

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....